

EBÜ CA'FER el-KÂRİ

(أبو جعفر القاري)

Ebü Ca'fer Yezîd b. el-Ka'ka'
el-Mahzûmî el-Medenî
(ö. 130/747-48)

On kıraat imamından biri, tâbiî.

Adının Firûz veya Cündeb olduğu ileri sürülmüşse de doğrusu Yezîd'dir. Abdullah b. Ayyâs'ın âzatlısı olup Hz. Peygamber'in hanımlarından Ümmü Seleme'nin âzatlısı olarak da zikredilmiştir. Bizzat kendisinden nakledildiğine göre küçük bir çocukken bir gün Ümmü Seleme'ye götürülmüş, o da başını okşayarak kendisi için dua etmiştir (İbn Hallikân, V, 318-319).

Kıraat tahsilini Abdullah b. Ayyâs, Abdullah b. Abbas ve Ebü Hüreyre'den yapan Ebü Ca'fer, hadis alanında Abdullah b. Abbas, Ebü Hüreyre, Abdullah b. Ömer b. Hattâb ve Mervân b. Hakem'den faydalandı, onlardan rivayette bulundu. Ebü Ca'fer'in Kur'an hocaları arasında Zeyd b. Sâbit'in adı zikredilmişse de Zehebî bunun doğru olmadığına işaret etmiştir (*Ma'rifetü'l-çurrâ*², I, 72). Kendisinden de kıraatinin meşhur iki râvisi İbn Cemmâz ve İbn Verdân, yedi kıraat imamından Nâfi' b. Abdurrahman, Ebü Amr b. Alâ ve Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem gibi şahsiyetler kıraat öğrenirken *el-Muvaftâ*² adlı eserinde hadislerine yer vermemekle birlikte Mâlik b. Enes, ayrıca Abdülazîz ed-Derâverdî ve Abdülazîz b. Ebü Hâzîm ondan hadis rivayet ettiler. Ebü Dâvûd *es-Sünen*'inde onun rivayetine yer vermiştir.

Sahiî ve mütevâtîr kıraatler için öngörülen ve meşhur yedi imamın kıraatinde mevcut olduğu kabul edilen şartları taşıdığı görüşünden hareketle, diğer iki imam Ya'kûb el-Hadramî ve Halef b. Hi-

şâm'in kıraatleriyle birlikte, İbn Mücâhid'in (ö. 324/936) *Kitâbü's-Seb'a*'sından sonra da okunmaya devam edilen Ebü Ca'fer'in kıraatı, IV. (X.) yüzyılda on kıraat (bk. KIRAAT) konusunda tedvîn edilen eserlerde yer almış, İbn Mihrân en-Nisâbü'rî (ö. 381/991) *el-Gâye fi'l-çurrâ*² *âti'l-çaşr* ve Ebü'l-Alâ el-Hemedânî (ö. 569/1173) *Gâyetü'l-ihtisâr fi'l-çurrâ*² *âti'l-çaşr* adlı eserlerinde on imam içinde ilk sırayı Ebü Ca'fer'e vermişlerdir.

Hız. Peygamber'in vefatından elli üç yıl sonra Medine'de Mescid-i Nebevî'de Kur'an dersleri vermeye başlayan ve ölümüne kadar bu hizmeti sürdürdüğü için "Medine kıraat imamı" diye anılan Ebü Ca'fer, ramazan aylarında namazlarını kıraat mütehasısı imamların hemen arkasında kılarak cehrî okuyuşlarında meydana gelebilecek hataları düzeltmekle de görevli olmuş, Kâbe'de imamlık yaptığıında arkasında Abdullah b. Ömer b. Hattâb'ın namaz kıldığı rivayet edilmiştir.

Ebü Ca'fer'in kıraatinin değerlendirilmesi konusunda farklı görüşler vardır. Bazı âlimler bu kıraati şâz* olarak nitelendirirken bazıları mütevâtîr olduğunu ileri sürmüşlerdir. Zehebî bu iki görüşü zikrettikten sonra ikisinin de doğru olmadığını söylemiş; Ebü Ca'fer'in kıraatinin âdil ve sika kimseler tarafından nakledilmiş olması, mushaf hattına ve Arap diline uyması sebebiyle kabul gördüğünü zikretmiştir. Zehebî ayrıca sahâbe ve tâbiîn ileri gelenlerinin hayatta olduğu bir dönemde Hz. Peygamber'in mes-cidinde Kur'an dersleri veren, okuyuşuna kimsenin karşı çıkmadığı bir âlim olarak onun kıraati için şâz terimini kullanmasının doğru olmayacağına dikkat çekmiştir (*Ma'rifetü'l-çurrâ*², Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. 2500, vr. 15^a).

Ebü Ca'fer kıraatinin bazı özellikleri şunlardır: 1. **Hurûf-ı mukattaa***ı hafif sekte ile okur. 2. Harekeli bir harften önce bulunduklarında cemi zamirlerindeki "mim"leri sila ile (vasıl halinde kendilerinden sonra "vav" takdir ederek) okur: *يُؤْمِنُونَ — يَوْمِنُونَ — يَأْمُرُونَ — يَأْمُرُونَ — يَسْ — مِنْكَ — مِنْكَ* gibi. 3. **هُوَ** ve **هُوَ** zamirlerini, kendilerinden önce fet-halı "vav", "fâ" ve "lâm" bulunduğu "hâ"nın iskâniyle okur: *لَهُوَ ، فَهُوَ ، وَهُوَ* gibi. 4. Bazı istisnaları olmakla birlikte sâkin hemzeleri, bir önceki harfin hareketine uygun bir med harfine ibdal eder: *يُؤْمِنُونَ — يَوْمِنُونَ — يَأْمُرُونَ — يَأْمُرُونَ — يَسْ — مِنْكَ* gibi. 5. Tenvinden veya sâkin "nun"-dan sonra ızhar harflerinden "hâ" (ح) veya "gayn" bulunduğu bazı istisnaları olsa da ihfâ yapar okur: *مَنْ خَشِيَ ، وَكَانَ نَزْلًا مِنْ غَفُورٍ* gibi. 6. **وَكَانَ** kelimesini *وَكَانَ* şeklinde okur.

Fazla hadis rivayet etmeyen Ebü Cä'fer'i İbn Sa'd, Yahyâ b. Maîn ve Nesâî sika* olarak değerlendirmiş, İbn Hibbân onun biyografisine *eş-Şikâ't*'inde yer vermiştir. Mâlik b. Enes de ondan "sâlih kişî" diye söz etmiş, Ebü Hâtim er-Râzî ise kendisinden rivayet ettiği hadislerin delil olarak kullanılabileceği (sâlihu'l-hadîs) görüşünü belirtmiştir.

İbadete düşkünlüğü, hayır severliği ve güzel Kur'an okuması ile bilinen Ebü Ca'fer, doksan yaşının üstünde iken İbnü'l-Cezerî'nin doğru olduğunu söylediği bir rivayete göre 130 (747-48) yılında Medine'de vefat etti. Bu tarih 127, 128, 129, 131 ve 132 olarak da zikredilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

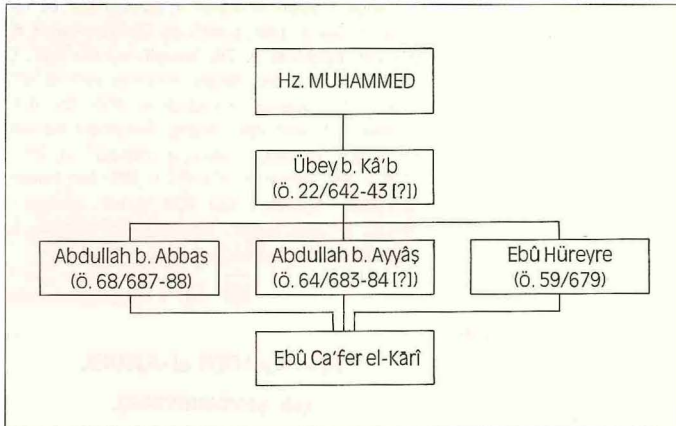
İbn Sa'd, *et-Tabakât: el-mütemmim*, s. 151-152; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, VIII, 353-354; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâş), s. 528; İbn Mücâhid, *Kitâbü's-Seb'a* (nşr. Şevkî Dayf), Kahire 1972, s. 56-58; İbn Hibbân, *eş-Şikâ't*, V, 543-544; İbn Mihrân, *el-Gâye fi'l-çurrâ*² *âti'l-çaşr* (nşr. Muhammed Gıyâs el-Cenbâz), Riyad 1411/1990, s. 37-40; Ebü'l-Alâ el-Hemedânî, *Gâyetü'l-ihtisâr*, MÜ İlahiyat Fakültesi Ktp., nr. 72, vr. 2^b-3^b; İbn Hallikân, *Vefeyât* (Abdülhamîd), V, 318-319; Zehebî, *Ma'rifetü'l-çurrâ*², I, 72-76; a.e., Millet Ktp., Ali Emîrî, nr. 2500, vr. 14^a, 15^a; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*², V, 287-288; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 121-140*, s. 310-311; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, II, 382-384; a.mlf., *Müncidü'l-muğri'in*, Kahire 1350, s. 28; a.mlf., *en-Neşr*, I, 178-179; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, XII, 58.

TAYYAR ALTIKULAÇ

EBÜ CA'FER el-KÂTİB

(bk. İBNÜ'D-DÂYE).

Ebü Ca'fer
el-Kârî'nin
kıraatini
Hz. Peygamber'e
ulaştıran
senedin
seması